

РОЗВИТОК СТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОНТРАБАНДУ ТА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Загороднюк С. О.

Контрабанда посягає на визначений об'єкт злочину, якому спричинюється або може бути спричинена шкода й водночас належить до формальних складів, які визнаються закінченими з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння.

Співвідношенню та відмежуванню контрабанди від порушення митних правил і розвитку становлення відповідальності за контрабанду та порушення митних правил, у зв'язку зі змінами в законодавстві України, присвячена стаття, що публікується.

Ключові слова: контрабанда, порушення митних правил, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність.

Контрабанда посягает на определенный объект преступления, которому причиняется или может быть причинен ущерб и, в то же время, относится к формальным составам, которые признаются оконченными с момента совершения общественно опасного деяния.

Соотношению и разграничению контрабанды с нарушением таможенных правил и развитию становления ответственности за контрабанду и нарушение таможенных правил, в связи с изменениями в законодательстве Украины, посвящена публикуемая статья.

Ключевые слова: контрабанда, нарушение таможенных правил, уголовная ответственность, административная ответственность.

Contraband encroaches on a particular object offense that causes or is likely to be affected and, at the same time, refers to the formal compositions, which are recognized over from the moment of committing a socially dangerous act.

Relationship and division of smuggling in violation of customs regulations and the development of becoming liable for smuggling and violation of customs regulations, in connection with changes in the legislation of Ukraine, devoted to the published article.

Keywords: smuggling, violation of customs regulations, criminal liability, administrative liability.

Контрабанда визнається одним з головних дестабілізуючих чинників внутрішнього ринку України й негативно впливає на розвиток національної економіки, її стратегічних сфер.

Встановлення факту правопорушення визначається незаконністю поведінки, вираженої в переміщенні певних предметів через митний кордон з приховуванням від митного огляду, або поза ним. У такому разі виникає необхідність глибокого аналізу конкретного правопорушення, виявлення винних, притягнення їх до відповідальності [2]. Уповноважена службова особа митного органу наділена правом встановлення наявності або відсутності події й складу порушення митних правил, визначення меж адміністративної та кримінальної відповідальності [3].

Зміни в змісті внутрішніх об'єктивних чинників викли-

кають зміни в змісті політики взагалі та державної політики, зокрема, а ті, у свою чергу, ініціюють законотворчий процес, результатом якого стають зміни в нормах.

Визначення самого поняття „контрабанда” передбачене ст. 201 КК України. За весь час існування до ст. 201 КК України було внесено ряд змін [4].

По-перше, 24.05.2007 р., у Законі України № 1071-V “Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо боротьби з ядерним тероризмом у зв'язку з ратифікацією Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 34, ст. 447). В абзаці першому частини першої статті 201 КК України слова “радіоактивних або вибухових речовин” замінено словами “вибухових речовин, радіоактивних матеріалів”.

По-друге, станом на 15.11.2011 р. № 4025-VI зі ст. 201 КК України були виключені слова “товарів у великих розмірах, історичних цінностей, стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України”. Також треба відзначити появу нового суб'єкта - “службова особа, яка використовує службове становище”.

Поряд з кримінальним законодавством у сучасних умовах розвивається митне та адміністративне право, що має особливо важливе значення для протидії контрабанді. Стаття 116 Конституції України у п. 8 покладає обов'язок на Кабінет Міністрів України щодо забезпечення зовнішньоекономічної діяльності [5]. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. затверджено Положення “Про Державну митну службу України” [6]; Наказом Державної митної служби України від 6.03.2009 р. № 209 розроблено Положення “Про департамент організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України” [7]. Митний кодекс України 2012 р. [8] відмовився від визначення контрабанди, акцентуючи увагу на заходах щодо запобігання контрабанді, присвячуючи цим заходам самостійний розділ.

Незаконне переміщення товарів через митний кордон діючий Закон відніс до порушення митних правил, визначаючи адміністративну відповідальність за дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем; встановлює відповідальність за дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. Отже, діюче митне й кримінальне законодавство передбачають контрабанду в Кримінальному, а порушення митних правил - у Митному законі.

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності)” від 15 листопада 2011 року орієнтував на необхідність декриміналізації контрабанди товарів з одночасним посиленням адміністративної відповідальності шляхом підвищення штрафних санкцій за порушення митних правил [9].

Відповідно до ч. 1 ст. 5 КК України Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію в часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким Законом чинності, зокрема на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

Соціально-економічні зміни зумовлювали місце контрабанди в системі законодавства, зміну цього поняття, його співвідношення з порушенням митних правил. Незмінною залишалася сутність протиправності незаконного переміщення товарів через митний кордон, а також паралельне вирішення питання про відповідальність за митним, адміністративним і кримінальним законодавством.

Становлення поняття контрабанди і порушення відповідних митних правил полягали в їх єдиному змісті - протиправному переміщенні товарів через митний кордон, менш небезпечне з яких тягло адміністративну, а більш небезпечне - кримінальну відповідальність.

17 січня 2012 р. набрав чинності Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності".

Скасовано кримінальну відповідальність за такий вид злочину, як товарна контрабанда, але зросли фінансові санкції, посилено адміністративну відповідальність за незаконне переміщення товарів з урахуванням декриміналізації контрабанди товарів.

Постановою від 24 лютого 2012 року Коломийським міськрайонним судом Івано-Франківської області звільнено ОСОБУ_2 від призначеного їй покарання у виді 4 років позбавлення волі з конфіскацією предметів контрабанди за вирокком Яворівського районного суду за ч. 1 ст. 201 КК України на підставі Закону України від 15.11.2011 року "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності" [1].

Декриміналізація товарної контрабанди, у поєднанні з посиленням адміністративної відповідальності, буде більш ефективним інструментом протидії незаконному переміщенню товарів. Нововведення також призведе до економії часу, коштів і людських ресурсів у ході провадження адміністративних процедур. Буде забезпечено додаткове наповнення Державного бюджету за рахунок стягнення штрафів і реалізації конфіскованих товарів у дохід держави.

Відповідно до норм Закону з 15 листопада 2011 року не вважається контрабандою (у розумінні ст. 201 Кримінального кодексу України) переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, та переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, та переміщення стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

За новими правилами, контрабандою вважається лише переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів до неї (крім гладкоствольної мисливської

зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

До прийняття нового закону різниця між кримінальною та адміністративною відповідальністю полягала лише у вартості предметів правопорушень. Якщо вартість предметів правопорушень становила 470,5 тис. грн. і більше, наступала кримінальна відповідальність, якщо менше - адміністративна. Тепер, у зв'язку з декриміналізацією "товарної" контрабанди, за незаконне переміщення товарів буде наступати тільки адміністративна відповідальність.

Раніше за переміщення товарів поза митним контролем або з приховуванням від такого контролю був передбачений штраф у розмірі від 8,5 тис. до 17 тис. грн., або конфіскація товарів, а також конфіскація транспортних засобів, які використовувалися для переміщення цих товарів, а в разі приховування товарів від митного контролю - конфіскація товарів зі спеціально виготовленими тайниками.

Різниця в адміністративній відповідальності після вступу в силу Закону, яким декриміналізована контрабанда, полягає в тому, що розмір штрафу становить 100 % вартості товару плюс його безальтернативна конфіскація. За такі ж повторні порушення митних правил передбачається накладення штрафу в розмірі 200 % вартості товарів. Залишається норма про конфіскацію транспортних засобів, які використовуються для переміщення цих товарів, а в разі приховування товарів від митного контролю - конфіскація товарів зі спеціально виготовленими тайниками.

Відповідно, правопорушники, а це можуть бути або перевізник, або імпортер чи експортер, або інші винні особи, несуть відповідальність за порушення митного законодавства. Саме тому при прийнятті вантажу перевізник, як і раніше, зобов'язаний перевірити точне число вантажних місць, розмітку й номери, зовнішній стан вантажу і його упаковки. Таким чином, має місце комплексність самих норм митного та інших галузей права в регулюванні порядку переміщення товарів через кордон [11].

Отже, найбільш небезпечні для суспільства форми поведінки людей фіксуються в кримінально-правових нормах і відповідні дії визнаються злочинними й кримінально караними, а менш небезпечні - відносяться до порушення митних правил [12].

Література

1. Архів Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області. Справа № 4ск-149 від 09 квітня 2009 р. - [Електронний ресурс]: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/8406893>.
2. Дьомін Ю.М. Проблеми при розгляді справ про порушення митних правил. Економічні злочини: попередження та боротьба з ними: міжвідом. наук. збірник / Дьомін Ю.М. - К., 2001. - Т. 25. - 820 с.
3. Корнева Т. Ответственность за нарушение таможенных правил // Юридический вестник. - 2000. - № 2. - С. 116-118.
4. Кримінальний кодекс України. - Х.: ООО "Одісей". - 2013. - 232 с.; Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (Щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності)" від 15.11.2011 р.
5. Основи митної справи / За ред. П.В. Пашка. - К.: Знання, 2002. - 318 с.

6. Конституція України прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

7. Положення про Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 940 // Офіційний вісник України. - 2007. - № 53. - Ст. 2163.

8. Положення Про департамент організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України": наказ Державної служби України від 06.03.2009 р. № 209 // Митна газета. - 2009. - № 3 (45).

9. Митний кодекс України. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2012. - 224 с. - [Електронний ресурс]: <http://customs.km.ua/index.php/announcement/160-draft-law-on-amendments-to-the-customs-code-of-ukraine-and-other-legislative-acts-of-ukraine>

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності). Закон України від 15.11.2011. - [Електронний ресурс]: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41271

11. Хряпинський П.В. Об'єкт соціально-позитивної поведінки за кримінальним законодавством України / П.В. Хряпинський - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Кофмача НАН України, 2009. - 668 с.

12. Скакун О.Ф. Теорія держави і права / О.Ф. Скакун - Х.: - "Консум". - 2000. - 435 с.

Загороднюк С.О.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології ОДУВС

Надійшла до редакції: 09.12.2013

УДК 351.9:343.985

КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА СПІЛКУВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ, ЯКІ ПРОВОДЯТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

Кавун Д. Ю.

Стаття присвячена дослідженню комунікативної складової спілкування при здійсненні нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування; визначається необхідність урахування психологічного аспекту особистості працівників цих органів, особливостей професійного спілкування.

Ключові слова: прокурор, права та законні інтереси громадян, свідок, організована злочинність, органи, які проводять оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування.

Статья посвящена исследованию коммуникативной составляющей общения при осуществлении надзора за соблюдением законов органами, которые проводят оперативно-розыскную деятельность и досудебное расследование; определяется необходимость учёта психологического аспекта личности работников этих органов, особенностей профессионального общения.

Ключевые слова: прокурор, права и законные интересы участников граждан, свидетель, организованная преступность, органы, которые проводят оперативно-розыскную деятельность и досудебное расследование.

The article is devoted to the study of communicative component communication in supervising the observance of laws by bodies that conduct operational-search activity and pre-trial investigation; determined by the need to address the psychological aspects of the personality such personnel, professional communication features.

Key words: attorney, rights and legitimate interests of citizens participating, witness, organized crime, authorities conducting operational search and pre-trial investigation.

У сучасних умовах загострення соціально-політичної обстановки в країні на фоні визначення шляхів подальшої демократизації нашого суспільства все частіше лунають заклики щодо якісної зміни форм і методів роботи правоохоронних структур. У зв'язку з цим особливого

© Д.Ю. Кавун, 2014

значення набувають питання додержання законності, прав і свобод людини й громадянина в оперативно-розшуковій діяльності й кримінальному судочинстві. Робота органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування, передбачає можливість за певних обставин для тимчасового обмеження особистих прав і свобод громадян шляхом проведення відповідних оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій, збору конфіденційної інформації щодо них, а також застосування цілого спектру примусових заходів забезпечення кримінального провадження. У процесі цієї роботи існує високий ступінь ймовірності відхилення в роботі зазначених органів, що виявляється в безпідставному обмеженні конституційних прав і свобод громадян, завданні фізичної й психологічної шкоди, винесенні неправомірних рішень тощо. Отже, очевидно є необхідність здійснення органами прокуратури наглядової діяльності, що зумовлена високим ступенем ризику порушення принципу законності, а безконтрольне застосування сил і засобів правоохоронних органів може завдати істотної шкоди охоронюваним законом цінностям.

Прокурорський нагляд є важливим напрямом забезпечення додержання законності, що регламентований численними правовими нормами. Однак окрім юридичної природи, прокурорський нагляд за додержанням законів органами (підрозділами), які здійснюють оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування, має певний психологічний зміст, адже є видом діяльності, яка здійснюється працівниками прокуратури через призму взаємин з особами, які становлять професійний інтерес, а саме спілкування характеризується напруженими, нерідко конфліктними ситуаціями. У цьому зв'язку вагоме значення має професійна компетентність працівників прокуратури, яка формується й удосконалюється під час професійної підготовки та професійної діяльності. На жаль, в останній час трапляються непоодинокі випадки непрофесіоналізму й некомпетентності деяких працівників прокуратури, що є результатом їх недосконалої професійної підготовки до кваліфікова-